

Yttrande angående Remiss - En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53)

Sammanfattning

- Energimyndigheten förespråkar en hållbar utbyggnad av vindkraft där elproduktionen hamnar närmare elanvändningen enligt Energimyndighetens och Naturvårdsverket strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad.
- Energimyndigheten anser att den kommunala tillstyrkan behöver förändras på ett sätt som inte skapar nya potentiella hinder för en vindkraftsutbyggnad som täcker de behov som identifierats i framtidens energiscenarier.
- Energimyndigheten tillstyrker i huvudsak utredningens förslag till lokaliseringsbesked men är inte övertygade avseende förslaget om att knyta lokaliseringsbesked till översiktsplaneringen då det kan ge försämrade incitament till kommuner att planera för vindkraft.
- Gällande förslaget om en utredning om ekonomisk kompensation så behöver kompensationens syfte och målsättning tydliggöras innan en sådan utredning kan påbörjas.
- Energimyndigheten är positiv till förslagen om hinderbelysning och kommunalt planeringsstöd.
- Energimyndigheten anser att delar av författningsförslaget behöver förtydligas.

Energimyndighetens ställningstagande

Energimyndigheten vill påpeka att det ökade elbehovet som kommer att följa av såväl industrins omställning till fossilfritt som den generella elektrifieringen och digitaliseringen av samhället innebär att fossilfri elproduktion måste byggas ut ordentligt i Sverige under de kommande decennierna. Vindkraften kommer att vara en avgörande och betydande del av det framtida fossilfria energisystemet och därför behöver en utbyggnad möjliggöras såväl till havs som på land. Myndigheten vill understryka att vindkraftsutbyggnad och alla annan utbyggnad av energiproduktion ska vara hållbar och ta hänsyn till såväl ekonomiska, ekologiska som sociala aspekter vid utbyggnaden. Energimyndigheten har i flera utredningar identifierat att en stor del av den befintliga elproduktionen kommer nå sin ekonomiska livslängd och behöva ersättas fram till 2040-talet. Samtidigt leder den förväntade elektrifieringen till ett kraftigt ökat elbehov. Vilken typ av

anläggningar som kommer ersätta de som nått sin livslängd går inte att säga säkert, men det finns en bred samsyn om att vindkraften kommer spela en stor roll i framtidens elsystem. Energimyndigheten och Naturvårdsverket har i den nationella strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad tagit fram regionala utbyggnadsbehov för att skapa möjligheter för utbyggnad av vindkraft där elen behövs. I dagsläget behöver det framförallt skapas förutsättningar för utbyggnad av elproduktion i SE3. Det är både det elområde som i dagsläget har störst användning av el och det elområde där störst andel produktion kommer nå sin ekonomiska livslängd till 2040-talet. Utifrån ett elektrifieringsperspektiv är utredningens förslag ett steg på vägen, men det krävs ett samlat arbete med fler byggstenar för att påverka på systemnivå. Där spelar bland annat kommunal energiplanering en stor roll, tillsammans med framtagandet av underlag för kommunal vindkraftsplanering som Energimyndigheten och Naturvårdsverket föreslår ges som uppdrag till länsstyrelserna i den nationella strategin för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Planeringsarbetet som görs på lokal och regional nivå kommer vara avgörande för elektrifieringen på en systemnivå. Vi bedömer att denna process ger förutsättningar för en bättre lokalt förankrad utbyggnad och därmed ökad acceptans.

Lokaliseringsbesked

Energimyndigheten har tidigare utrett möjliga förändringar i 16 kap. 4 § Miljöbalken. Det är positivt att se att utredningen har tagit till sig och arbetat utifrån dessa förslag. Energimyndighetens ställning är att den kommunala tillstyrkan i vindkraftsärenden behöver förändras för att möjliggöra en hållbar vindkraftsutbyggnad som är förutsebar och rättssäker. Energimyndigheten tillstyrker därför i huvudsak utredningens förslag men anser att delar av förslaget som framlagts riskerar att motverka en hållbar utbyggnad av vindkraft.

Förslaget om lokaliseringsbeslutets giltighetstid på tillstyrkan från den nationella strategin för en hållbar vindkraftsutbyggnads om tre år utökas i utredningens förslag till fem år. De fem år som föreslås i utredningen är en rimlig tid.

Utredningens förslag om att ge kommunerna sex månader att ge besked om tillstyrkan, är i linje med Energimyndighetens och Naturvårdsverkets förslag. Energimyndigheten ser det som en lämplig tidsgräns.

Energimyndigheten bedömer att utredningens förslag om att knyta kommunal tillstyrkan till områden utpekade i översiktsplanen skulle kunna innebära försämrade förutsättningar för vindkraftsutbyggnad. Om kommuner i och med utpekandet i översiktsplanen upplever att de blir alltför låsta i sina bedömningar kan detta leda till minskade incitament till att utpeka områden i planen. I arbetet med den Nationella strategin för en hållbar vindkraftsutbyggnad pågår arbetet med att förbereda för ett regionalt planeringsunderlag för att stötta kommunerna i arbetet med att peka ut områden som är lämpliga för vindkraft. Om kommunerna ska kunna använda underlagen för väl underbyggd och förankrad planering behöver översiktsplaneringen fortsatt behålla sin status som ett vägledande dokument.

Energimyndigheten ser ovan en möjlig och oönskad konsekvens där utredningens förslag leder till en minskad utbyggnad av vindkraft. Utredningen förutsätter att en konsekvens av förslaget är en viss ökad vindkraftsutbyggnad, men preciserar inte närmare vad i förslaget som skulle generera denna ökning. Utredningens mål har i allt väsentligt varit en mer rättssäker process, inte en ökad utbyggnad av vindkraften. Utredningens mål om en rättssäker process har nåtts i den mån att kommunens tillstyrkan kommer tidigt i processen, att det är bindande och går att överklaga. Däremot öppnar koppling till kommunernas översiktsplaner och översiktsplanens aktualitet för att kommunerna inte planerar för vindkraft. Det ger därmed kommunerna möjlighet att hävda att översiktsplanen inte är aktuell avseende vindkraft.

Energimyndigheten vill trycka på att lokaliseringsbeskedet inte ska baseras på sådana omständigheter som tas upp i en tillståndsprövning, detta för att undvika så kallad dubbelprövning. Den miljöprövning som gäller i dag för tillståndsärenden faller inte inom kommunernas kompetensområde, men kan såsom författningsförslaget är skrivet tolkas att göra det väldigt fritt.

Ekonomisk kompensation

Innan ett förslag till system för ekonomisk ersättning till kommuner eller lokalsamhällen kan utarbetas behöver syftet med ett sådant system tydliggöras. Det är en skillnad mellan ett ekonomiskt styrmedel som ska främja en hållbar vindkraftsutbyggnad jämfört med en modell för kompensation av lokal påverkan, vilket innebär att hur en modell utformas kan få stor inverkan på utveckling och utbyggnad av all form av energiproduktion.

I utarbetningen av ett system för ekonomisk ersättning behöver frågan om teknikneutralitet också adresseras. Om systemet enbart fokuserar på och omfattar ett produktionsslag t.ex. vindkraft kommer det ske en snedvridning av konkurrensen jämfört med andra kraftslag som solcellsparker och kraftvärme. Energimyndigheten har i underliggande analyser till den Nationella strategin för hållbar vindkraftsutbyggnad också påtalat behov av att samtidigt utreda om liknande regler bör gälla för andra typer av verksamheter, till exempel datacenter eller elnät. Generellt anser Energimyndigheten att det bör finnas ett teknikneutralt förhållningssätt för beskattning och reglering av alla typer av elproduktion för att på sikt nå ett hållbart energi/elsystem.

Hindersbelysning och kommunalt planeringsstöd

Energimyndigheten är positiv till förslagen gällande hinderbelysning och kommunalt planeringsstöd.

Förslag till lag om lokaliseringsbesked för vissa vindkraftsanläggningar – författningstextkommentarer

Utredningens förslag till lag om lokaliseringsbesked för vissa vindkraftsanläggningar har ett antal otydligheter som Energimyndigheten vill adressera nedan.

I förslagets författningstext skapas oklarhet då begreppen *avge besked* och *beslut* blandas i texten och författningsförklaringen (2 och 7 §§). Energimyndigheten förespråkar istället en enhetlig begreppsanvändning för att öka tydligheten i texten. Det begrepp som bör användas här är *beslut* och inte *besked*. Energimyndigheten ställer sig också frågande till användandet av positivt och negativt i 2 §, beslutet bör resultera i ett bifall eller avslag för den sökande. 7 § blir även den oklar, och Energimyndigheten anser att det är ett beslut som kan överklagas, och inte ett besked. Energimyndigheten ser även ett behov av att klargöra om detta avser förvaltningsbesvär eller laglighetsprövning.

4 § behandlar motivering av beslut, Energimyndigheten ifrågasätter behovet av en motivering utöver det som preciseras i förvaltningslagen, 32 § FL.

5 § är diffus och lämnar utrymme för en kommun att aldrig lämna ett positivt besked. Tidsgränsen som anges i kommentaren bör för tydlighetens skull finnas i paragrafen. Tidsgränsen gällande påbörjat arbete med ny översiktsplan bör finnas i paragrafen för ökad tydlighet om den ska behållas. Varken paragrafen eller kommentaren har ett tydligt svar eller tolkningshjälp gällande hur bedömningen ska göras om en översiktsplan är mycket sannolik att antas.

Beslut i detta ärende har fattats av Chef Robert Andrén. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit Chefsjuristen Rikard Janson, Avdelningschefen Caroline Asserup samt Enhetschefen Fredrik Svartengren. Föredragande har varit handläggaren Jonas Bjärnstedt.

Detta beslut är elektroniskt signerat i Energimyndighetens ärendehanteringssystem och saknar därför underskrift